

LES EXPRESSIONS TEMPORALS COM A PREDICATS
D'ESDEVENIMENT

0. INTRODUCCIÓ

Un dels problemes més difícils que es planteja a l'hora d'estudiar la temporalitat en les llengües naturals consisteix a escatir quina relació s'estableix entre els morfemes de temps i les expressions temporals o, dit amb unes altres paraules, entre la realització gramatical i la realització lèxica de les referències temporals.¹ Aquesta dificultat no és exclusiva, però, de la temporalitat; ans al contrari, es retroba sempre que un determinat valor pot ser expressat alhora per mitjans gramaticals i per mitjans lèxics. Dificultats semblants a les que es plantegen amb el temps es retroben, així, quan s'analitza la relació existent entre els morfemes de mode i els elements modals (verbs, conjuncions, operadors, etc.) o entre els morfemes de persona i nombre i el sintagma nominal subjecte. Fet i fet, les anàlisis que s'han proposat per donar compte de les relacions temporals són semblants a les que s'han assajat amb el mode i amb la persona. De manera molt general, es poden distingir, en tots tres casos, dos grans tipus d'anàlisis: les anàlisis sintàctiques i les semàntiques. El qualificatiu de «sintàctiques» té a veure amb el fet que les anàlisis que responen a aquesta concepció es caracteritzen, en general, per subordinar els morfemes als lexemes i per considerar que aquells estan regits per aquests i en són un simple reflex formal. El qualificatiu de «semàntiques», d'altra banda, es justifica pel fet

1. El concepte d'*expressions temporals* s'utilitzarà per a designar la classe d'elements que, en la terminologia tradicional, funcionen com a circumstancials de temps. Aquesta classe és categorialment heterogènia i pot estar integrada per sintagmes preposicionals (*a les tres*), sintagmes nominals (*el pròxim dia quatre*), adverbis – o preposicions intransitives – (*ahir*) i sintagmes complementadors (*quan el vam veure*).

que les anàlisis que segueixen aquesta perspectiva resolen la relació morfema/lexema a partir de la consideració que tots dos són sintàcticament rellevants i semànticament complementaris.

Pel que fa a l'organització d'aquest treball, els epígrafs 1 i 2 se centraran en aquestes dues anàlisis i en els problemes que plantegen.² En l'epígraf 3 s'adoptarà una perspectiva diferent basada en la hipòtesi que la relació entre el temps i l'expressió temporal es troba mediatitzada per l'argument esdevenimental. Per formalitzar aquesta hipòtesi, s'hi adoptarà un model d'anàlisi basat en les idees temporals de Reichenbach (1947) i en la teoria de la predicació de Davidson (1967). En l'epígraf 4, finalment, s'emprarà aquest model per resoldre alguns dels problemes que no tenen una explicació clara des de les perspectives sintàctica i semàntica.

1. ANÀLISI SINTÀCTICA

Els autors que han adoptat perspectives sintàctiques utilitzen, bàsicament, dos arguments diferents per donar suport a aquest tipus d'anàlisi. El primer i més evident es basa en la idea que els morfemes de temps són insuficients per delimitar de manera precisa l'interval temporal en què es produeix l'esdeveniment denotat pel verb. En l'oració (1), per exemple,

- (1) En Joan se n'anà ahir

l'element que fixa de manera més explícita la referència temporal no és el morfema de temps, sinó l'adverbi *ahir*; el temps verbal, consegüentment, resulta redundant i, per tant, derivable de l'adverbi.

El segon argument que pot donar suport a un tractament sintàctic té un caràcter més teòric. Concretament, fa referència a les dificultats

2. Per motius d'espai, ens centrarem únicament en els estudis referits a la temporalitat. Per al mode, es pot consultar Pérez Saldanya (1988); per a la persona, Brucart (1987: § 3.1).

que planteja una anàlisi composicional del temps i de les expressions quan s'adopta un marc teòric com el de la lògica temporal dissenyada per Prior (1967). Dins d'aquest marc teòric, el fet de considerar que els temps i les expressions són elements independents i que tots dos contribueixen a delimitar l'interval en què es produeix l'esdeveniment verbal implica que tant l'un com l'altre són operadors oracionals susceptibles d'establir diferències d'abast. Des d'aquesta perspectiva, una oració com ara (1), hauria de respondre a una de les dues representacions següents:

- (2) a. AHIR (PAS (anar-se'n (en Joan)))
 b. PAS (AHIR (anar-se'n (en Joan)))

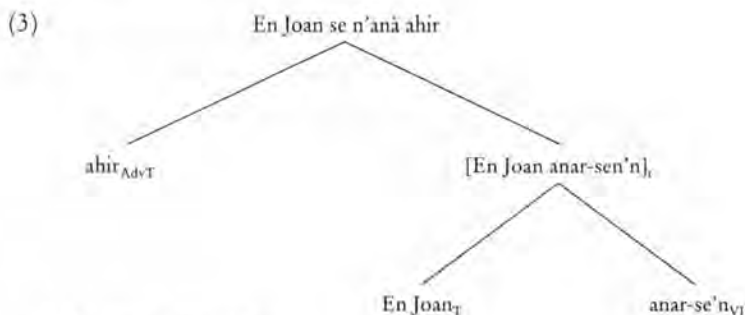
Cap d'aquestes representacions no reproduïx, però, el valor de l'oració (1): en (2a) l'operador PASSAT es troba sota l'abast de l'operador AHIR i, per tant, l'anada d'en Joan hauria de ser vertadera en un temps anterior a l'interval denotat per l'adverbi; en (2b), per contra, AHIR és sota l'abast de PASSAT i l'anada hauria de ser vertadera un dia abans d'un moment passat. Una anàlisi del temps en les llengües naturals basada en operadors priorians sols pot evitar aquesta paradoxa de l'abast de les expressions temporals a partir de la consideració que temps i expressions tenen un estatus diferent i, més concretament, a partir de la idea que el temps és una marca superficial (purament morfològica o fonològica) derivada de l'expressió temporal.

1.1. Propostes sintàctiques

La perspectiva sintàctica ha estat adoptada per autors vinculats a corrents lingüístics diferents. Dins les escoles estructuralistes, aquesta perspectiva es pot trobar, per exemple, en els autors que parteixen dels principis teòrics de la glossemàtica o escola de Copenhaguen. Per a Alarcos (1969), concretament, el temps és un morfema amb recció homonexual i heteronexual alhora, això és, un morfema que pot estar seleccionat, a l'ensem, per un element que es trobi en la mateixa oració

o nexa (recció homonexual) i per un element que es trobi en una oració o nexa diferent (recció heteronexual). La recció homonexual justifica la selecció que les expressions temporals exerceixen sobre el morfema de temps; la recció heteronexual, d'altra banda, dona compte de la «consecutio temporum» o la seqüència de temps.³

En la tradició generativista, el punt de vista sintàctic, ha estat adoptat per autors vinculats a l'heterodoxa semàntica generativa. Per a Kiparsky (1968) i McCawley (1971), per exemple, els morfemes de temps serien simples marques superficials introduïdes transformacionalment a partir de les expressions temporals existents en l'estructura profunda. Pel que fa a la gramàtica montagueana, Dowty (1979) adopta una perspectiva semblant a la de Kiparsky i McCawley en introduir el temps verbal d'una manera sincategoremàtica, això és, per mitjà d'una regla sintàctica que, a partir d'una expressió temporal, converteix una oració no temporalitzada en una altra de temporalitzada. Esquemàticament:

3. En (i), per exemple,

(i) Ens digué que arribaria l'endemà

el condicional de l'oració completiva és regit homonexualment per l'adverbi *l'endemà* i heteronexualment pel verb en perfet de l'oració principal. Dins d'aquesta concepció, la categoria del mode es diferencia de la del temps pel fet de ser regida o bé homonexualment, com en (ii), on el subjuntiu és seleccionat per la locució adverbial *tant de bo*, o bé heteronexualment, com en (iii), on el subjuntiu de la completiva depèn del verb de la principal.

(ii) Tant de bo ploqués

(iii) Volia que hi anéssim sense avisar ningú

Com s'indica en la representació anterior, *amar-se'n* és un verb intransitiu (VI) que en combinar-se amb un terme o nom propi (T) forma una oració no temporalitzada (t), que, *ahora*, es combina amb l'adverbi de temps (AdvT) per produir l'oració temporalitzada.

Per finalitzar aquesta revisió d'anàlisi sintàctiques, citarem el treball de Cresswell (1973). Aquest autor considera, des d'una perspectiva logicista, que mentre una oració sense adverbi de temps com (4a) respondria a la lectura (4b), on *ed* és l'operador de passat, una altra amb adverbi, com (5a), respondria a la lectura (5b), on l'adverbi és l'únic operador oracional.

- (4) a. John slept
 b. <<John, sleep> ed>
- (5) a. John slept yesterday
 b. <<John, sleep> yesterday>

1.2. Problemes de l'anàlisi sintàctica

Ja s'ha assenyalat més amunt que el punt de vista sintàctic es basa fonamentalment en la idea que les expressions temporals fixen l'interval temporal en què es produeix l'esdeveniment d'una manera més precisa que no els temps verbals. Tot i amb això, aquesta perspectiva planteja una sèrie de problemes bastant evidents. Deixant de banda els problemes metodològics que en l'estadi d'investigació actual suposen aquestes hipòtesis,⁴ es poden assenyalar almenys les tres dificultats següents:

a) Els temps verbals i les expressions temporals són elements sintàcticament independents, com demostra el fet que els temps puguin ser utilitzats sense expressions (e.g. (6)) i les expressions sense temps (e.g. (7))

4. Per exemple, cap lingüista vinculat a la Teoria del Règim i el Lligam no acceptaria tractaments transformacionals com els de Kiparsky o McCawley, per tal com aquests tractaments exigeixen transformacions molt poderoses i postulen categories buides irrecuperables.

- (6) a. Cursaré l'especialitat d'anglogermàniques.
 b. Treballà en les oficines de la Ford.
- (7) a. ¿Anar-nos-en demà? No, no puc.
 b. La celebració de la reunió tripartita ahir a les tres de la tarda.

Per tal de donar compte d'aquesta independència, els autors que adopten perspectives sintàctiques es veuen obligats a diferenciar els contextos amb expressió temporal explícita i els contextos sense expressió explícita, i a proposar-hi tractaments diferents.⁵ Les anàlisis sintàctiques resulten, així, clarament antieconòmiques i poc naturals.

b) En determinats contextos de subordinació, s'estableix una aparent contradicció entre les expressions temporals i els temps verbals. Aquest és el cas de les oracions completives de (8), en les quals dos temps de passat (el condicional i l'imperfet) es combinen amb expressions de present o de futur:⁶

- (8) a. En Joan ens va dir que arribaria demà
 b. No sabíem que ara vivies a Mallorca

En aquest tipus de contextos, òbviament, els temps no es poden obtenir a partir de *demà* i *ara*.

c) Des d'una perspectiva purament sintàctica, no és possible explicar el fet que expressions temporals deíctiques com ara *enguanys*, *avui*, etc. o no deíctiques com ara *dilluns*, *a l'agost*, etc. puguin aparèixer amb diferents temps verbals:

5. Des d'una perspectiva transformacional, en el primer cas el morfema de temps s'introduiria a partir de l'expressió temporal explícita mentre que en el segon s'introduiria a partir d'una expressió sense realització fonològica. Des d'una perspectiva com l'adoptada per Dowty és igualment necessari utilitzar dues regles diferents: unes que introdueixen el morfema a partir de l'expressió temporal explícita i unes altres on s'introdueix en contextos on no hi ha cap expressió. Des de l'òptica adoptada per Cresswell, també es diferencien, com s'ha assenyalat més amunt, els dos contextos.

6. L'aparent contradicció es produeix pel fet que s'hi combinen expressions deíctiques (*ara* i *demà*) amb temps anafòrics (*vivia* i *arribaria*).

- (9) a. Enguany {ha viscut / viu / viurà} a Mallorca
 b. Dilluns {aniré / vaig / vaig anar} a la perruqueria

2. ANÀLISI SEMÀNTICA

A causa dels problemes assenyalats suara, i malgrat que en oracions com ara (1) el temps verbal sigui totalment redundant, hom ha assajat descripcions «semàntiques», descripcions de caràcter componencial segons les quals tots dos elements són sintàcticament rellevants i semànticament complementaris. Dins d'aquesta concepció, ens centrarem bàsicament en dues propostes diferents: a) la proposta segons la qual el temps es comporta com els pronoms de tercera persona i pot aparèixer lligat per una expressió temporal; i b) la proposta segons la qual en algun nivell d'anàlisi existeix un constituent temporal en el qual l'expressió temporal és un modificador del temps o d'algun valor associat al temps.

2.1. Les expressions temporals com a antecedents del temps verbal

En un article clàssic, B. H. Partee (1973) rebutjà la idea que els temps verbals es comportin com a operadors oracionals i defensà, en canvi, que el seu funcionament és equiparable al dels pronoms de tercera persona i que, com aquests, admeten interpretacions lliures (o defectives) i interpretacions lligades (o anafòriques). La interpretació lliure es donaria en contexts en què el temps verbal no es combina amb cap expressió temporal. El temps de (10a), per exemple, seria equiparable al pronom de (10b) —utilitzat en una situació en què el referent del pronom és absent—: en tots dos casos és el context pragmàtic el que permetria delimitar el referent.⁷

7. La crítica de Partee al tractament del temps com a operador es basa, concretament, en l'oració (10a) i en el fet que el significat d'aquesta oració no s'adiu amb cap de les dues interpretacions «indefinides» que ofereix una anàlisi del temps i de la negació com a operadors oracionals. Fet i fet, aquesta oració no respon a la interpretació de (i), segons la qual existeix algun temps en el passat en el qual jo no vaig apagar l'estufa; ni a la

- (10) a. I didn't turn off the stove
 'No vaig apagar l'estufa'
 b. She left me
 'Ella em deixà'

La interpretació lligada, d'altra banda, apareixeria en aquells contextos en què el temps verbal es combina amb una expressió temporal. El temps d'una oració com ara (1) seria, així, equiparable a la interpretació lligada del pronom d'una oració del tipus:

- (11) Cadascú_i diu que ell_i obtindrà el premi.

Igual que en (11) el pronom de tercera persona es comporta com una variable lligada pel quantificador *cadascú*,⁸ en (1) el temps es comportaria com una variable d'interval temporal lligada per un antecedent, l'adverbi *ahir*:

- (12) En Joan PAS_i anar-se'n ahir_i,

El desenvolupament més detallat i més formalitzat d'aquesta hipòtesi és, sens dubte, el que realitzà Enç (1985, 1987) dins el marc de la Teoria del Règim i el Lligam.⁹ Aquesta autora tracta de resoldre dos problemes bastant evidents que planteja la consideració que l'expressió temporal és l'antecedent del temps: d'una banda, la posició estructural que han d'ocupar aquestes expressions per poder funcionar com

interpretació de (ii), segons la qual no hi ha cap temps en el passat en el qual jo vaig apagar l'estufa.

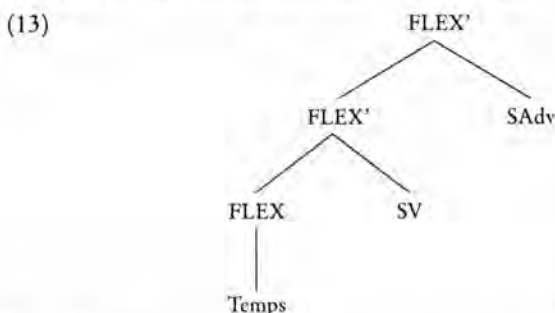
(i) PAS (NO (apagar (jo, l'estufa)))
 (ii) NO (PAS ((apagar (jo, l'estufa)))

Com s'ha assenyalat suara, el valor temporal d'aquesta oració no és indefinit sinó definit: l'oració remet a un interval temporal definit contextualment.

8. La interpretació d'aquest pronom seria, concretament, la següent: Cadascú *x*, *x* diu que *x* obtindrà el premi.

9. La idea que l'expressió temporal lliga el temps també es troba, entre d'altres, en Bäuerle i Stechow (1980) i Richards (1982).

a antecedent del temps, això és, la posició des de la qual l'expressió comanda-c i lliga el temps;¹⁰ d'una altra, el fet que la relació de lligam exigeix una correferencialitat que en oracions com la de (1) no es dona, per tal com *ahir* no denota el mateix interval que el temps de passat sinó un interval que inclou el del temps. Per tal de resoldre el primer problema, Eng es veu obligada a assumir que les expressions de temps ocupen la posició de germana de flexió barra (*FLEX'*):

Des d'aquesta posició, les expressions temporals es comportarien com qualsevol altre antecedent que lligui una variable, ja que comandarien-c el temps i, consegüentment, podrien lligar-lo.

Quant al segon problema, Eng considera que la interpretació temporal requereix un sistema de doble indexació semblant al que Heim (1982) utilitza per copsar el fet que en una oració com ara (14):

(14) [Els nois] elegiren com a delegada [la noia de cabell roig]

la noia de cabell roig pugui pertànyer al grup de nois que l'elegiren. D'acord amb el convencionalisme de la doble indexació si dos elements tenen el primer índex igual, aleshores són correferencials, però si tenen el segon índex igual però no el primer, aleshores el comandat-c (la variable) és inclòs en el comandant-c (l'antecedent). Des d'a-

10. En la Teoria del Règim i el Lligam, la relació de lligam té un caràcter estructural i es basa en la relació de comandament-c. Un element *a* comanda-c un element *b*, ssi *a* domina *b* ni *b* domina *a* i la primera projecció que domina *a* també domina *b*. D'altra banda, *a* lliga *b* ssi *a* comanda *b* i *a* i *b* van coindexats.

questa perspectiva, l'oració (1) respondria a la interpretació temporal de (15) i seria vertadera si dins l'interval temporal denotat per l'adverbi *ahir* hi ha un subinterval en el qual és veritat que en Joan se n'anà.

(15) En Joan PAS_{<i, j>} anar-se'n ahir_{<k, j>}

Tot i aquestes matisacions d'Enç, la idea que l'expressió temporal és l'antecedent del temps continua plantejant una sèrie de deficiències:

a) Els antecedents que lliguen una variable es caracteritzen, estructuralment, per ocupar una posició més alta que la variable *i*, linealment, per precedir-la gairebé sempre. Les expressions temporals sí que ocupen una posició més alta que el temps en el tractament d'Enç però normalment s'hi posposen.

b) Fins i tot aquesta posició estructural més alta resulta problemàtica. Com ha fet notar Stroik (1990a), entre el complement directe i l'expressió de temps (o de lloc) s'estableix una sèrie d'asimetries semblants a les que es donen entre el subjecte i el complement directe, asimetries que no es poden explicar si s'adopta la hipòtesi que l'expressió temporal ocupa la posició postulada per Enç.¹¹

11. A tall d'exemple, comentarem una d'aquestes asimetries, la polaritat negativa d'oracions com ara:

- (i) John saw no one anytime
- (ii) *John saw anyone never

Com és sabut, elements del tipus *anytime* o *anyone* són termes de polaritat negativa que s'han de trobar sota l'abast (sota el comandament-c) d'un operador negatiu (*no one* i *never* en els exemples anteriors). Si l'anàlisi d'Enç fos correcta l'oració (i) hauria de ser agramatical, puix que *no one*, des de la seva posició dins el SV, no podria comandar-c *anytime* situat a FLEX'. D'altra banda, l'oració (ii) hauria de ser gramatical per tal com *never* sí que comandaria-c *anyone*. L'anàlisi d'Enç preveu, doncs, exactament el contrari del que ocorre. Les asimetries analitzades per Stroik, es poden explicar des de dues perspectives diferents. Considerant, com fa Larsson (1988 i 1990), que en l'estructura profunda, l'ordre lineal reflecteix l'ordre estructural *i*, per tant, que les expressions temporals, pel fet de situar-se a la dreta del complement directe, ocupen una posició més baixa que aquest. Des d'aquesta òptica en (i) el complement directe comandaria-c l'expressió temporal i l'oració seria gramatical, mentre que en (ii) l'expressió no comandaria-c el complement directe i l'oració seria agramatical. Una altra possibilitat, molt menys abstracta però també menys restrictiva, és la d'adoptar la hipòtesi de Jackendoff (1990), segons la qual en les relacions de lligam intervenen factors estructurals

c) Els temps verbals no s'identifiquen amb cap de les categories referencials que admeten relacions de lligam. Noteu que, d'una banda, el temps s'assembla a les anàfores (i. e. *si mateix, es/se*) i es diferencia dels pronominals (i. e. *ell, el/lo*) pel fet que l'antecedent es troba dins la mateixa categoria rectora, això és, dins la mateixa oració, que el temps.¹² D'una altra, s'assembla als pronominals i es diferencia de les anàfores pel fet que pot aparèixer en contextos lligats (quan va acompanyat d'una expressió temporal) o en contextos lliures (quan apareix tot sol).

2.2. Les expressions temporals com a modificador del temps

El punt de vista semàntic amb més defensors es basa en la idea que la forma temporal completa està integrada per les expressions temporals i el temps verbal i que, en algun nivell de projecció (el nivell lògic o el semàntic, normalment), tots dos elements formen un únic constituent que té com a nucli el temps verbal (o algun dels valors associats al temps) i com a modificador l'expressió temporal.¹³

i lineals. Si es postula que l'expressió temporal ocupa una posició adjunta del SV, les diferències de gramaticalitat anteriors s'explicarien a partir de la relació de comandament-m, menys restrictiva que no la de comandament-c (a comanda-m b, ssi ni a domina b ni b domina a i la primera projecció màxima que domina a també domina b). L'oració (i), així, seria gramatical ja que l'objecte directe precedeix i comanda-m l'adverbi (acceptant que les posicions creades per adjunció són transparents al comandament). L'oració (ii) seria agramatical pel fet que l'adverbi comanda-m el temps però no el precedeix. Cap de les dues hipòtesis exposades no afecta les idees bàsiques del que es defensarà en aquest article. Tot i això, per evitar representacions excessivament abstractes, adoptarem el punt de vista tradicional de considerar que les expressions de temps ocupen la posició adjunta de SV.

12. La categoria rectora d'un element conté aquest element, un rector d'aquest element i un subjecte accessible (un subjecte lèxic o concordança).

13. Vlach (1981: 73), però, inverteix els termes de la relació en considerar que el temps és un modificador de l'expressió de temps. L'oració (1) respondria, des d'aquesta perspectiva, a la representació (*PASSAT (AHIR)*) (*ANAR-SE'N (en Joan)*), i seria vertadera ssi la proposició *ANAR-SE'N (l'Enric)* és vertadera dins l'interval denotat per *ahir*, tenint en compte que aquest interval se situa completament en el passat. Aquesta hipòtesi no ens sembla acceptable per les següents raons: a) si admetem que els modificadors restringeixen l'abast de nucli, s'haurà de concloure que l'expressió

Des d'una perspectiva lògica, aquestes idees es poden trobar en els treballs de Nef (1981), Dowty (1982) o Richards (1982)), autors que tracten d'evitar la paradoxa de l'abast de les expressions temporals (veg. § 1) a partir de la consideració que temps i expressions temporals s'introdueixen simultàniament sense establir diferències d'abast. La representació lògica de l'oració (1) seria, així, quelcom semblant a:¹⁴

(16) (AHIR, PAS) (anar-se'n (l'Enric))

Des d'aquesta perspectiva, es pot resoldre també un tema que ha preocupat els estudiosos de les expressions temporals: l'ambigüitat temporal d'oracions com ara (17).

(17) La secretària havia dinat a les tres

Aquesta oració, segons el context sintàctic o textual en què aparegui, pot tenir dues interpretacions temporals diferents: pot indicar que l'acció de dinar es produeix o bé a les tres o bé amb anterioritat a les tres. Si admetem que el plusquamperfet és un passat de passat i que el seu valor lògic pot ser copsat mitjançant dos operadors de passat, les dues interpretacions comentades suara respondrien, respectivament, a les representacions lògiques següents:

(18) a. PAS ((A LES TRES, PAS) (dinar (la secretària)))
 b. (A LES TRES, PAS) (PAS (dinar (la secretària)))

El punt de vista semàntic es troba també en Reichenbach (1947) i en seguidors de les seves hipòtesis com ara Smith (1978) o Hornstein (1990). És ben conegut el fet que Reichenbach s'allunya de la tradició

temporal és el modificador del temps i no a l'inrevés; i b) hi ha moltes oracions on no apareix cap expressió temporal; si s'adopta la hipòtesi de Vlach, caldrà acceptar, com fa ell, l'existència de proto-adverbis, d'adverbis profunds sense realització fonètica, el valor dels quals és delimitat pel context.

14. En aquest punt, seguim la representació proposada per Nef (1981), per tal com és la més gràfica i la que requereix un aparell formal menor.

lògica segons la qual els temps funcionen com a operadors oracionals i considera, en canvi, que el valor dels temps depèn de les relacions establertes per tres moments diferents: el moment de l'acte de parla (P), el moment de la referència (R) i el moment de l'esdeveniment (E). Seguint la formalització de Hornstein, un temps com ara el plusquamperfet tindria el valor indicat en (19), on « » assenyalà que el moment de l'esquerra és anterior al de la dreta:

(19) E _ R _ P

Partint d'aquests pressupòsits, la funció de les expressions temporals consistiria a modificar o bé el moment E o bé el moment R (veg. Hornstein, 1990: § 1.4). L'ambigüitat de l'oració (17) es deuria, per tant, a aquesta doble possibilitat:¹⁵

(20) a. E _ R _ P b. E _ R _ P
 | |
 a les tres a les tres

2.3. *Objeccions a les anàlisis semàntiques*

Aquest tipus d'anàlisis basades en la idea que l'expressió temporal és un modificador del temps verbal (o d'algun valor abstracte vinculat al temps) no és exempt, però, de problemes. Comptat i debatut, les expressions temporals no necessiten modificar cap temps, com demostra el fet que puguin aparèixer en contextos nominals com ara

(21) La celebració de la reunió tripartita ahir a les tres de la tarda.

Allò que sembla suggerir aquest tipus d'exemple és que les expres-

15. Una perspectiva semblant a aquesta adopta Branchadell (1989) en considerar que en la F(orma) L(ògica) les expressions de temps funcionen com a modificadors, i concretament com a especificadors, del sintagma temporal que té com a nucli variables d'interval temporal equíparables als moments de Reichenbach.

sions temporals no modifiquen el temps verbal sinó un esdeveniment: en l'exemple anterior, l'esdeveniment denotat pel substantiu verbal *celebració*.

Un segon problema relacionat amb l'anterior es deu al fet que la delimitació de l'interval (o els intervals) en què es produeix l'esdeveniment no només està condicionada pel temps verbal i per les expressions temporals sinó també per la mateixa naturalesa de l'esdeveniment, o per dir-ho amb paraules més tècniques, per la modalitat de l'acció. Aquest fet es pot comprovar fàcilment en les dues oracions següents:

- (22) a. En Joan i en Pere es llevaven a les deu
 b. En Joan i en Pere eren a casa a les deu

Tot i que en les dues oracions s'utilitza el mateix temps verbal i la mateixa expressió temporal, la interpretació tempo-aspectual és diferent: en la primera, el fet que el verb sigui puntual fa que la interpretació més normal sigui l'habitual (en el passat, l'acció es repetia de manera habitual a les deu); en la segona, el fet que el verb sigui estatiu fa, per contra, que la interpretació més normal sigui la imperfectiva (en el moment denotat per l'expressió temporal, es trobaven a casa). D'altra banda, cal tenir en compte el fet que si determinades diferències de gramaticalitat es deuen a la combinació dels temps amb les expressions temporals (per exemple, les de (23a)), d'altres es deuen a la combinació de les expressions amb els verbs (les de (23b)):

- (23) a. Hi $\{$ treballaren/^{*/}treballaven $\}$ des del dilluns dia 5 fins al dijous dia 15
 b. En Pere $\{$ es va adormir/^{*/}va dormir $\}$ a les quatre

Del que s'ha assenyalat fins ara, es pot deduir la necessitat de proposar un model d'anàlisi que tracti d'integrar no només les expressions temporals i els temps verbals sinó també la modalitat de l'acció i, en general, les propietats sintàctico-semàntiques del verb.

En les pàgines que segueixen es proposarà un model d'anàlisi que conjumini aquests tres aspectes, un model que integri els aspectes essencials de la proposta temporal de Reichenbach (1947) amb la teoria dels esdeveniments formulada originàriament per Davidson (1967).

3. TRACTAMENT ALTERNATIU

3.1. Una anàlisi neo-reichenbachiana del temps i de l'aspecte

En uns altres treballs,¹⁶ hem defensat la conveniència d'analitzar el temps verbal a partir d'una perspectiva que reculli les idees bàsiques de la proposta de Reichenbach, però que hi introdueixi algunes modificacions; concretament: a) la consideració que P, R i E són intervals i no moments temporals;¹⁷ b) el fet que aquests intervals es relacionen de dos en dos (i, per tant, que no es localitzen en la mateixa línia temporal ordenats els uns darrere dels altres) i que la relació establerta entre R i P delimita la categoria del temps i la relació establerta entre E i R la categoria de l'aspecte; i c) la idea que aquestes relacions poden ser de tres tipus: anterioritat, simultaneïtat i superposició. En (24), es delimita el valor tempo-aspectual d'algunes formes d'indicatiu a partir de les consideracions anteriors. En aquestes representacions els símbols « $\bar{_}$ », « $_$ » i «0» indiquen, respectivament, que l'interval de la dreta és posterior, simultani i superposat al de l'esquerra.

- (24) a. present: P,R & R0E
 b. indefinit: P,R & E $\bar{_}$ R
 c. perfet: R $\bar{_}$ P & R,E $\bar{_}$
 d. imperfet: R $\bar{_}$ P & R0E
 e. plusquamperfet: R $\bar{_}$ P & E $\bar{_}$ R
 f. condicional: R $\bar{_}$ P & R $\bar{_}$ E $\bar{_}$

16. Pérez Saldanya (1991) i Cuenca Ordinyana i Pérez Saldanya (1992).

17. Sobre el tema dels intervals temporals, veg., per exemple, Moreno Cabrera (1987).

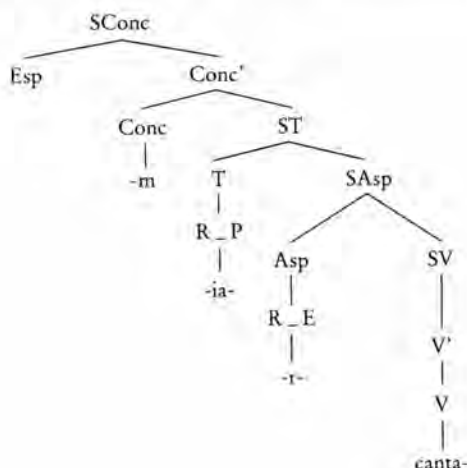
En aquesta proposta pot sobtar el fet que l'aspecte s'identifiqui amb la relació que R estableix amb E. Cal tenir en compte, però, que aquesta relació permet recollir el valor que tradicionalment s'ha atorgat a aquesta categoria. Comrie (1976: 3), per exemple, caracteritza l'aspecte com la manera de concebre l'organització temporal interna d'una situació i dóna suport a aquesta definició a partir d'oposicions com la de l'imperfet i el pretèrit perfet (*cantava/cantà*) tot indicant que el primer copsa la situació des de dins i el segon des de fora, des de la seva globalitat. Des de la perspectiva adoptada aquí, aquesta oposició pot recollir-se fàcilment a partir de la idea que en l'imperfet l'esdeveniment se superposa a la referència (ROE), mentre que en el perfet, referència i esdeveniment coincideixen (R,E).¹⁸

Deixant de banda el tema de l'aspecte, cal afegir que aquestes idees poden ser fàcilment recollides en la sintaxi (en l'estructura-P i en l'estructura-S) a partir de la hipòtesi que les categories flexives són el nucli de projeccions màximes i que el verb, mitjançant el moviment de nucli a nucli, incorpora en la sintaxi els diferents afixos verbals (cf. Pollock, 1989, i Chomsky, 1989). Aquestes idees poden ser exemplificades per mitjà de la forma verbal *cantariem*. Com s'indica en la representació sintàctica (25), l'afix *-r-* té un valor aspectual i indica que E és posterior a R; l'afix *-ia-* té un valor temporal i assenjala que R és anterior a P; l'afix *-m*, finalment, és un element de concordança que indica primera persona del plural.

El verb, d'altra banda, es desplaça, per mitjà de la regla del trasllat de nucli a nucli per tal d'incorporar els diferents afixos en l'estructura-S. El resultat d'aquest procés d'incorporació dóna com a resultat la forma *canta+r+ia+m* que encara hauria de sotmetre's a les regles fonològiques del català.

18. Més avall, d'altra banda, tractarem de demostrar que aquesta caracterització de l'aspecte permet explicar fàcilment les múltiples interrelacions que s'estableixen entre aquesta categoria morfosintàctica i la categoria lèxica de la modalitat de l'acció.

(25)

3.2. La teoria dels esdeveniments

Una anàlisi temporal com la proposada suara és fàcilment compatible amb la teoria dels esdeveniments formulada originàriament per Davidson (1967) i desenvolupada dins d'un marc teòric generativista per Rothstein (1985) i Higginbotham (1985). La teoria dels esdeveniments tracta de resoldre, bàsicament, el problema de la impossibilitat que existeix en la lògica de primer ordre de quantificar (i de predicar) sobre predicats, en contra del que sembla normal en les llengües naturals.¹⁹ La solució apuntada per Davidson consisteix a postular que els verbs actius són predicats que seleccionen com a argument un esdeveniment que pot ser quantificat i sotmès a d'altres predicacions. Des d'aquesta perspectiva, un predicat del tipus *colpejar* no seria biargumental sinó triargumental, per tal com seleccionaria un agent, un pacient i un esdeveniment; així mateix, una oració com ara (26a) respondria a la representació lògica de (26b), on la variable d'esdeveniment és lligada pel quantificador existencial.

19. En una oració com ara *Vaig parlar amb en Rafel quatre vegades a l'entrada de la Facultat*, sembla bastant evident que *quatre vegades* i *a l'entrada de la Facultat* incideixen sobre el predicat *parlar* o, si es vol, sobre el predicat compost *parlar amb en Rafel*.

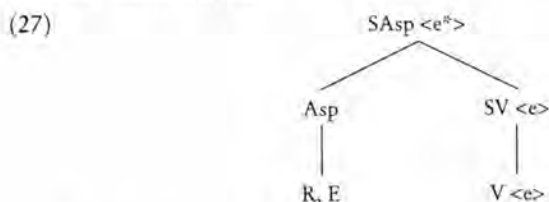
- (26) a. En Joan colpejà en Pere
 b. $\exists e$ (esdeveniment (e) & colpejar (en Joan, en Pere, e))

Per tal d'integrar la teoria dels esdeveniments dins d'una perspectiva generativista, Rothstein diferencia la categoria Temps de la categoria Flexió i suggereix que tots els verbs, i no únicament els actius, prenen un argument esdevenimental que es realitza a Flexió. Higginbotham, d'altra banda, recull també aquesta idea en el seu estudi sobre les relacions predicat-argument. Per a Higginbotham, les diferents posicions argumentals seleccionades per un predicat es «descarreguen» (es tanquen en termes lògics) de quatre maneres diferents, de les quals tres són rellevants per al nostre estudi: l'«assignació temàtica», el «l·ligam temàtic» i la «identificació temàtica». L'assignació temàtica es dona en aquells contextos en què un predicat atorga paper temàtic a un argument que ocupa una determinada posició estructural (el verb *colpejar*, per exemple, atorga paper temàtic pacient al SN que ocupa la posició de germana de V).

El lligam temàtic, el procediment que ara ens interessa, es dona en contextos en què no hi ha cap argument que ompli una determinada posició estructural. En aquests casos, la posició argumental es descarrega en ser lligada per una categoria funcional que, en sentit ampli, actua com una mena de quantificador. Segons Higginbotham, és la categoria Flexió la que lliga i atorga una interpretació existencial a la posició de l'argument esdevenimental. Tenint en compte les idees tempo-aspectuals desenvolupades en l'epígraf anterior, podríem perfilar aquesta proposta a partir de la hipòtesi que és la categoria Aspecte, i més concretament, l'interval E d'Aspecte el que lliga l'argument esdevenimental i el que satura aquesta posició argumental. Fet i fet, és aquest interval el que actualitza l'esdeveniment en emmarcar-lo en una referència temporal i, de retruc, en atorgar-li caràcter existencial.²⁰

20. El paral·lelisme entre el SN i el SV és des d'aquesta perspectiva perfecte. Higginbotham considera que els noms, pel fet de poder funcionar com a predicats, contenen una posició argumental que es descarrega en ser lligada pel determinant. Des d'aquesta perspectiva tindríem que tant en el cas del SN com en el SV, la posició argumental no realitzada se satura en ser lligada per les categories funcionals Determinant i Aspecte,

Aquesta relació de lligam temàtic apareix esquematitzada en (27); l'asterisc indica el punt en el qual la posició oberta de l'esdeveniment ha estat descarregada.

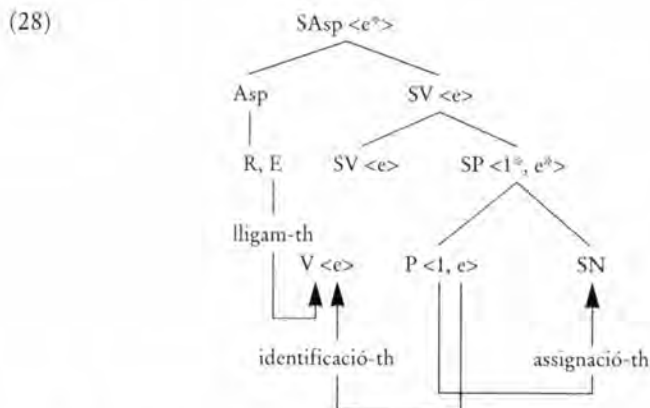
El darrer procediment de descàrrega, el de la identificació temàtica, s'analitzarà en l'epígraf següent en explicitar la idea que les expressions temporals són predicats d'esdeveniments.

3.3. Les expressions temporals com a predicats d'esdeveniments

El fet de postular l'existència d'un argument esdevenimental permet deixar de banda la idea que les expressions temporals incideixen directament sobre els temps verbals i considerar, per contra, que la relació entre el temps i l'expressió està mediatitzada per aquest argument. Partint d'aquesta idea, es pot considerar que les expressions temporals són predicats d'esdeveniments i, concretament, que relacionen un esdeveniment amb un interval temporal. Un sintagma preposicional com ara *a les tres*, per exemple, consta d'un element pròpiament predicatiu, la preposició *a*, que selecciona dues posicions diferents que anomenarem *l* i *e*. La posició *l* es descarrega per mitjà de l'assignació temàtica: la preposició *a* marca amb cas oblic i amb paper temàtic temps la posició omplerta amb el SN *les tres*. La posició de l'esdeveniment, *e*, no pot descarregar-se per mitjà d'aquest procediment d'assignació, per tal com no hi ha cap element que ompli aquesta posició. El procediment de descàrrega té a veure, per contra, amb el que Higgin-

categories que, a més d'ocupar posicions estructurals semblants respecte al nucli lèxic (el nom i el verb), es caracteritzen per actualitzar (o determinar) aquest nucli.

botham anomena «identificació temàtica». D'acord amb aquest procediment, la posició oberta de la preposició se satura en identificar-se amb la posició també oberta del verb. En (28), s'esquematitzen els diferents procediments de saturació analitzats fins ara:

La posició 1 de la preposició es descarrega per mitjà del marcatge temàtic del SN; la posició e de la preposició, d'altra banda, es descarrega per identificació temàtica amb la posició e del verb, que, al seu torn, es descarrega en ser lligada temàticament per l'interval E d'Aspecte. Tenint en compte aquests procediments de saturació, una oració com ara (29a) respondrà a la interpretació lògica de (29b), segons la qual l'oració és vertadera si i no més si hi ha un esdeveniment que es produeix en un interval anterior a l'acte de parla, que es produeix a les tres i que consisteix en l'acció de plorar el nen.

- (29) a. El nen plorà a les tres
 b. $\exists e$ (esdeveniment (e) & R_P & R,E & en (e, E) & a (e, les tres) & plorar (el nen, e))

Tenint en compte aquesta perspectiva, la agramaticalitat d'una oració com ara (30),

- (30) *El nen plorà demà

es deurà a la incompatibilitat que s'estableix entre la predicació de l'adverbi, que situa l'esdeveniment en l'àmbit del futur, i el lligam de l'interval E, que el situa, en canvi, en l'àmbit del passat. D'altra banda, el fet que en oracions com ara (31a i b)

- (31) a. Se'n va a Londres demà
 b. Va dir que se n'anava a Londres l'endemà

no es produeixi cap mena d'agramaticalitat caldrà explicar-lo a partir de les propietats aspectuals del present i l'imperfet i, concretament, a partir de la idea que el tipus de relació establerta en tots dos casos per «0» (ROE) és neutra (o no marcada) respecte a la relació establerta per « » (R_E):²¹ és el caràcter no marcat d'aquest interval E el que permet que lligui un esdeveniment situat en l'àmbit de la posterioritat. El resultat d'aquesta combinació és el que Huddleston (1969: 788) anomena valor de futur programat: es tracta d'un esdeveniment futur la realització del qual ha estat calculada o planejada.

Deixant de banda el tema de les compatibilitats temporals entre els temps i les expressions, i abans de centrar-nos en altre tipus de compatibilitats, convé insistir en el fet que el mateix que s'ha assenyalat fins ara per al sintagma preposicional *a les tres* és vàlid per a les altres expressions temporals, independentment de la categoria sintàctica a què pertanyin. La raó és ben evident: la capacitat de funcionar com a predicats no està restringida a cap categoria gramatical, com es pot comprovar en els exemples de (32) on els sintagmes entre claudàtors prediquen sobre els sintagmes nominals que els precedeixen.

21. Aquesta idea es troba en totes les aproximacions estructuralistes al temps verbal (veg., per exemple, els treballs d'Alarcos (1976) i Blasco (1982)). Des d'una perspectiva reichenbachiana, Hornstein (1990) dóna compte d'aquest tipus de combinacions a partir de la idea que una expressió temporal pot convertir l'«estructura bàsica del temps» en una «estructura temporal derivada» sempre que es mantingui l'ordre dels intervals. Des d'aquesta perspectiva, el canvi de P,R,E en P,R_E seria gramatical, mentre que el canvi de P,R,E en E_P,R no ho seria.

- (32) a. Deixà el llibre [_{SP} damunt la taula]
 b. Tots consideren l'Enric [_{SN} un bon candidat]
 c. Vam trobar l'Enric [_{SAdv} molt malament]

La situació és, doncs, semblant per a les expressions temporals: aquestes expressions es caracteritzen per funcionar com a predicats d'esdeveniments, i això, independentment que l'expressió sigui un sintagma preposicional (*a les tres*), un sintagma nominal (*el pròxim dia quatre*), un adverbí –o preposició intransitiva– (*ahir*) o un sintagma complementador (*quan el vam veure*).²²

4. COMBINACIONS D'EXPRESSIONS TEMPORALS, VERBS I TEMPS VERBALS

Des de la perspectiva adoptada en aquest treball, és relativament senzill donar compte de les diferències de gramaticalitat que presenten les combinacions d'expressions temporals, verbs i temps verbals de (23), que ara reproduïm de bell nou.

- (23) a. Hi [treballaren/*treballaven] des del dilluns dia 5 fins al dijous dia 15
 b. En Pere [es va adormir/*va dormir] a les tres

Aquestes agramaticalitats cal atribuir-les, d'una banda, a les restriccions que els verbs i les expressions temporals exerceixen sobre l'argument esdevenimental (al tipus d'argument esdevenimental que seleccionen) i, d'una altra, a les peculiaritats de la categoria Aspecte. Començarem per analitzar la tipologia dels arguments esdevenimentals seleccionats pel verb i les possibilitats de combinació amb les diferents classes d'expressions temporals.

22. Pel que fa a la hipòtesi que els sintagmes nominals amb valor temporal són predicats d'esdeveniment, es pot consultar Stroik (1990b). Respecte a la problemàtica d'aquestes expressions en català, veg. Solà (1987: 101-115).

4.1. Combinacions de verbs i expressions temporals

Les restriccions sobre l'argument esdevenimental poden ser sistematitzades fàcilment si s'assumeix, amb Vendler (1967), que els verbs (o composicionalment els sintagmes verbals) seleccionen quatre tipus diferents d'esdeveniments: els estats, e_e (*saber, estar malalt, dormir*, etc.), les activitats, e_a (*menjar, córrer, escriure*, etc.), els assoliments, e_{as} (*trobar, adormir-se, adonar-se*, etc.) i les realitzacions, e_r (*menjar-se una poma, escriure un conte, córrer mil metres*, etc.).²³

Cada un d'aquests esdeveniments presenta una temporalitat interna (una modalitat de l'acció) diferent, que pot ser caracteritzada en termes de procés i resultat. Les realitzacions, per exemple, són esdeveniments que consten d'un procés que culmina en un determinat resultat (en *escriure una carta*, el procés d'escriure té com a resultat la carta escrita). Les activitats i els assoliments, d'altra banda, es redueixen a un d'aquests constituents: les activitats són esdeveniments processuals i els assoliments, esdeveniments resultatius. Els estats, finalment, estan mancats de procés i de resultat. Esquemàticament:

- (33) a. realització: + procés, + resultat
 b. activitat: + procés, - resultat
 c. assoliment: - procés, + resultat
 d. estat: - procés, - resultat

De manera semblant al que hem fet amb els verbs, les expressions temporals també poden ser classificades segons les propietats temporals de l'esdeveniment que seleccionen. Seguint la caracterització rea-

23. Com indiquen els predicats que apareixen entre parèntesi, la selecció d'un o d'un altre tipus d'esdeveniment de vegades no depèn únicament del verb sinó del conjunt format pel verb i el complement directe: *escriure*, per exemple, és una activitat, mentre que *escriure una carta* és una realització. Que es tracta de predicats amb propietats temporals diferents es pot comprovar fàcilment a partir de les diferències de gramaticalitat de les oracions següents:

- (i). Escrigué durant quatre hores
 (ii). *Escrigué una carta durant quatre hores

litzada per Vlach (1981), es poden diferenciar tres tipus d'expressions temporals: les situacionals, les puntuals i les duratives.²⁴

- (34) a. situacionals: *ahir, l'any passat, per Nadal*, etc.
 b. puntuals: *a les dues, en aquell moment*, etc.
 c. duratives: *de tres a sis, durant el mes de març*, etc.

Les expressions situacionals no seleccionen cap tipus concret d'esdeveniment, per tal com no fan referència al temps intern de l'esdeveniment sinó a l'interval temporal DINS (*in*) el qual es realitza:

- (35) En Pere |estigué malalt (estat) / jugà a tennis (activitat) / escrigué una carta (realització) / trobà l'anell (assoliment)| *ahir*

Els altres dos tipus d'expressions sí que fan referència al temps intern de l'esdeveniment i sí que estableixen algun tipus de restricció. Les expressions puntuals assenyalen que l'esdeveniment es produeix EN (*at*) un interval *i*, per tant, són perfectament compatibles amb els assoliments que, pel fet de ser resultatius són esdeveniments de consecució immediata; es poden combinar amb els esdeveniments de caràcter processual (les activitats i les realitzacions) sempre que siga possible la interpretació d'inici o d'acabament de l'esdeveniment; i són generalment incompatibles amb els estats:

- (36) En Pere |trobà l'anell (assoliment) / jugà a tennis (activitat) / escrigué una carta (realització) /*estigué malalt (estat)| *a les tres*

Les expressions duratives, finalment, es produeixen DURANT (*for*) un interval i són compatibles amb els esdeveniments no resultatius (els estats i les activitats) però són difícilment compatibles amb els resultatius (les realitzacions i els assoliments):

24. En aquest punt seguim bàsicament la proposta de Vlach (1981). Ens separem d'aquesta proposta en considerar que expressions com ara *dilluns* o *l'any passat* són situacionals i no inclusives.

- (37) En Pere $\{$ estigué malalt (estat) / jugà a tennis (activitat) / *escrigué una carta (realització) / *trobà l'anell (assoliment) $\}$ *durant tres hores*

4.2. *Combinacions de verbs i expressions temporals amb temps verbals*

Les restriccions introduïdes pels temps verbals i, concretament, per l'interval E d'Aspecte poden ser explicades d'una manera semblant a les restriccions establertes pels verbs i les expressions temporals. De manera general, cal diferenciar dos tipus de temps verbals: els que tenen un aspecte no imperfectiu o global i els que tenen un aspecte imperfectiu. Els primers (on s'inclouen tots els temps excepte el present i l'imperfet) es caracteritzen per copsar l'esdeveniment en la seva totalitat sense fer cap tipus de referència al desenvolupament intern. Els segons (on s'inclouen el present i l'imperfet) es caracteritzen, en canvi, per remetre al desenvolupament l'esdeveniment tot fent abstracció de l'acabament. Retornant al model neo-reichenbachiana delimitat més amunt, les formes amb aspecte global són aquelles en què l'interval E és anterior, posterior o coincident amb l'interval R ($\bar{E}R$; $R\bar{E}$; R,E); les formes amb aspecte imperfectiu, en canvi, són aquelles en què l'interval E se superposa a l'interval R (ROE).

La caracterització anterior permet preveure que les formes imperfectives siguin difícilment compatibles amb els assoliments, que reduïts a la consecució d'un resultat difícilment poden ser copsats en el seu desenvolupament (e. g. (38a)). També són difícilment compatibles amb les expressions duratives, que circumscriuen l'esdeveniment entre uns límits temporals (e. g. (38b)); i amb les expressions puntuals, que el limiten a un moment (e. g. (38c)):

- (38) a. *Ens digué que trobava el rellotge
 b. *Hi treballaven des del dilluns dia 5 fins al dijous dia 15
 c. ?*Aquell dia llegia una novel·la a les sis

Tot i amb això, aquestes combinacions són perfectament gramaticals

quan s'adopta una interpretació de caràcter habitual, per tal com allò que resulta ara imperfectiu, allò que es copsa en el seu desenvolupament no és l'esdeveniment concret sinó el conjunt d'esdeveniments que es repeteix de manera habitual:

- (39) a. Ens digué que sempre que perdia un rellotge el trobava l'endemà
 b. Treballaven de quatre a cinc (= 'habitualment treballaven ...')
 c. Normalment llegia una novel·la a les sis

Aquesta caracterització dels temps també permet preveure que determinats estats poc restringibles temporalment siguin incompatibles amb les formes verbals globals, per tal com aquestes pressuposen l'inici i l'acabament de l'esdeveniment:

- (40) La finestra de la meua habitació |*fou / era| rodona

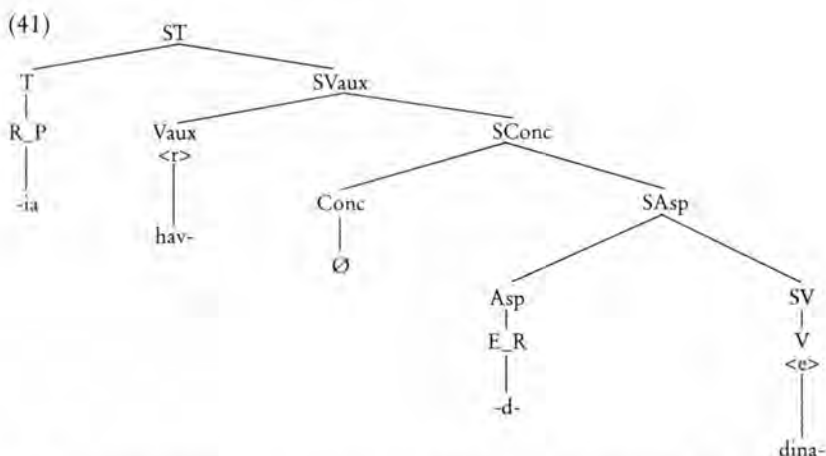
4.3. Ambigüitats estructurals

Abans de finalitzar aquest treball, convé retornar al tema de l'ambigüitat temporal d'oracions com ara (17), que reproduïm ara de bell nou:

- (17) La secretària havia dinat a les tres

Com s'ha assenyalat més amunt, aquesta oració pot tenir dues interpretacions diferents: pot indicar que l'acció de dinar es produeix o bé a les tres o bé amb anterioritat a les tres. La primera d'aquestes interpretacions s'adiu perfectament amb l'anàlisi que s'ha desenvolupat fins ara: l'expressió *a les tres* predica sobre l'esdeveniment verbal que lliga l'interval E d'Aspecte. El problema es planteja amb la segona interpretació, amb la interpretació segons la qual l'esdeveniment és anterior a l'interval denotat per *a les tres*. Per poder donar compte d'aquesta interpretació, es pot adoptar la idea suggerida, entre d'altres, per Zagana (1988) i Abush (1990), segons la qual el verb auxiliar *ha-*

ver selecciona una posició argumental diferent de la posició e del verb principal: la posició que anomenarem «r». Des d'aquesta perspectiva, l'estructura sintàctica d'una forma com ara *havia dinat* respondria a la següent representació:

D'acord amb aquesta representació, l'auxiliar *haver* selecciona una posició r (que es descarregarà en ser lligada per l'interval R de Temps) i pren com a complement el sintagma que té com a nucli lèxic el verb principal. Aquest sintagma, d'altra banda, està integrat per dues categories funcionals: la categoria de Concordança (que dóna compte de la relació del participi amb el clític de complement directe: *me les he menjades*, per exemple) i la categoria d'Aspecte (que s'identifica amb l'afix *-d-*²⁵ i assenjala que l'interval E és anterior a l'interval R).²⁶

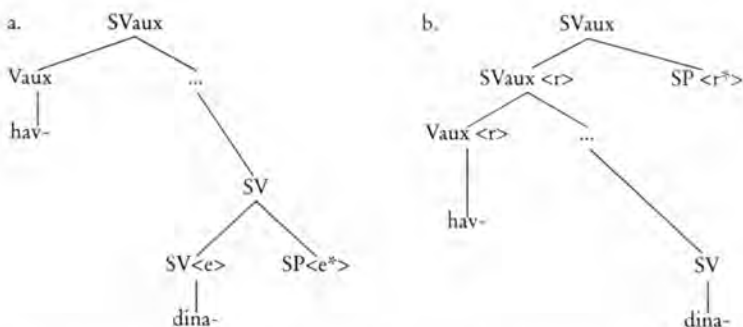
Partint d'aquesta caracterització, l'ambigüitat de l'oració (17) pot ser caracteritzada, no com a ambigüitat lògico-semàntica, sinó com a ambigüitat estructural: l'expressió temporal pot ocupar dues posicions estructurals diferents, la d'adjunt del SV o la d'adjunt del SVaux, i per

25. Aquest morfema es pot convertir en *-t-* per raons purament fonològiques: l'enordiment de sores en determinades posicions.

26. Des d'aquesta perspectiva, el valor d'antioritat dels temps composts caldria atribuir-lo tant al verb auxiliar que selecciona la posició r diferent de la posició e, com al morfema *-d-* del participi, que indica que E és anterior a R.

tant, pot predicar sobre la posició *e* del verb principal o sobre la posició *r* del verb auxiliar. Esquemàticament:

(42)

La idea que es tracta d'una ambigüïtat de caràcter estructural permet explicar fàcilment que la posició de les expressions de temps puguin ser significativa i, concretament, que en contextos com els de (43), en què l'expressió ocupa la posició d'adjunt del sintagma complementador,

(43) A les tres, la secretària havia dinat

la interpretació més normal sigui que l'acció de dinar es produeix amb anterioritat a les tres: fet i fet l'expressió temporal ocupa el lloc estructural més alt de l'oració i tendeix a identificar-se amb *r*, amb la posició d'argument més pròxima. Des d'aquesta perspectiva, d'altra banda, es pot explicar també que en algunes llengües sigui possible l'aparició en una mateixa oració d'una expressió que s'identifiqui amb l'esdeïment del verb principal i una altra amb la referència del verb auxiliar (veg. Hornstein (1977: § 1.7) o Smith (1978: 52)):

(44) Last night, Mary had disappeared 3 months ago.

En aquests casos, l'expressió que s'identifica amb *e* ocupa la posi-

ció més baixa (la d'adjunt del SV), mentre que l'expressió que s'identifica amb *r* ocupa la posició més alta (la d'adjunt del sintagma complementador).

5. CONCLUSIONS

La idea tradicional que les expressions temporals mantenen una relació directa amb els temps verbals (o amb algun del valors vinculats als temps) planteja una sèrie de problemes que es poden resoldre fàcilment si es considera, com s'ha fet al llarg d'aquest treball, que la relació temps/expressió està mediatitzada per l'esdeveniment verbal. Temes com el de les possibles combinacions dels temps amb les expressions i amb els verbs o el de les ambigüitats temporals s'expliquen d'una manera senzilla des d'aquesta perspectiva.

MANUEL PÉREZ SALDANYA
Universitat de València

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES:

- ABUSH, D. (1990): *Temporal Adverbs and the English Perfect*, «Proceedings of North Eastern Linguistics Society», 20, ps. 1-15.
- ALARCOS LLORACH, E. (1969): *Gramàtica estructural*, Madrid, Gredos.
- (1976): *El sistema verbal catalán*, dins *Actes del 3r Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*, Dolphin Book, Oxford, ps. 15-25.
- BÄUERLE, R. i A. VON STECHOW (1980): *Finite and Non-finite Temporal Constructions in German*, dins Ch. ROHRER (ed.) (1980), ps. 375-421.
- BRUCART, J. M. (1987): *La elisión sintáctica en español*, Bellaterra, Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona.
- BLASCO, E. (1982): *Entorn dels temps verbals i els conceptes d'«aspecte», «aktionsart» i «estadi» en català*, «Els Marges», 25, 109-113.
- CHOMSKY, N. (1989): *Some Notes on Economy of Derivations and Representation*, «MIT Working Papers in Linguistics», 10, 43-75.

- COMRIE, B. (1976): *Aspect*, Cambridge, Cambridge University Press.
- (1985): *Tense*, Cambridge, Cambridge University Press.
- CRESSWELL, M. J. (1973): *Logics and Languages*, London, Methuen.
- CUENCA ORDINYANA, M. J. i M. PÉREZ SALDANYA (1992): *Característiques distintives de les clàusules no finites*, dins *Actes del 8è Congrés de llenguatges naturals i llenguatges formals*, Barcelona, Universitat de Barcelona, 265-272.
- DAVIDSON (1967): *Essays of Actions and Events*, Oxford, Clarendon Press.
- DOWTY (1979): *Word Meaning and Montague Grammar*, Dordrecht, Reidel.
- (1982): *Tenses, Time Adverbs, and Compositional Semantic Theory*, «Linguistic and Philosophy», 5, 23-55.
- ENÇ, M. (1985): *Temporal Interpretation*, University of Southern California, Třeball no publicat.
- (1987): *Anchoring Conditions for Tense*, «Linguistic Inquiry», 18, 633-657.
- HEIM, I. (1982): *The Semantics of Definite and Indefinite Noun Phrases*, University of Massachusetts, Amherst, Tesi Doctoral.
- HIGGINBOTHAM, J. (1985): *On Semantics*, «Linguistic Inquiry», 16, 547-594.
- HORNSTEIN, N. (1990): *As Time Goes By*, Cambridge, Massachusetts, The MIT Press.
- HUDDLESTON, R. (1969): *Some Remarks on Tense and Deixis*, «Language», 45, 777-806.
- JACKENDOFF, R. (1990): *On Larsson's Treatment of the Double Object Construction*, «Linguistic Inquiry», 21, 427-456.
- KIPARSKY, P. (1968): *Tense and Mood in Indo-European Syntax*, «Foundations of Language», 4, 30-57.
- LARSSON, R. K. (1988): *On the Double Object Construction*, «Linguistic Inquiry», 19, 335-391.
- (1990) *Double Object Revisited: Reply to Jackendoff*, «Linguistic Inquiry», 21, 589-632.
- MCCAWLEY, J. D. (1971): *Tense and Time Reference in English*, dins FILLMORE, C. J. i D. T. LANGENDOEN (eds.) *Studies in Linguistic Semantics*, New York, Holt, Rinehart and Winston, 96-113.
- MORENO CABRERA, J. C. (1987): *Lógica temporal, semántica de intervalos y análisis lingüístico del tiempo y del aspecto verbales*, dins *Actes del 2n Congrés de llenguatges naturals i llenguatges formals*, Barcelona, Universitat de Barcelona, 93-113.
- NEF, F. (1981): *Encore*, «Langages», 64, 93-107.
- PARTEE, B. H. (1973): *Some Structural Analogies between Tenses and Pronouns in English*, «The Journal of Philosophy», 70, 601-609.
- PÉREZ SALDANYA, M. (1988): *Els sistemes modals d'indicatiu i de subjuntiu*, Montserrat, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

- (1991): *Imperfects are Pronominals*, «Catalan Working Papers in Linguistics», 1, 201-210.
- POLLOCK, J. Y. (1989): *Verb Movement, UG and the Structure of IP*, «Linguistic Inquiry», 20, 365-424.
- PRIOR, A. N. (1967): *Past, Present and Future*, Oxford, Oxford University Press.
- REICHENBACH, H. (1947): *Elements of Symbolic Logic*, London, McMillan.
- RICHARDS, B. (1982): *Tense, Aspect and Time Adverbials*, «Linguistic and Philosophy», 5, 59-107.
- ROHRER, Ch. (ed.) (1980): *Time, Tense and Quantifiers*, Tübingen, Niemeyer.
- ROTHSTEIN (1983): *The Syntactic Form of Predication*, MIT, Tesi Doctoral.
- SMITH, C. (1978): *The Syntax and Interpretation of Temporal Expressions in English*, «Linguistics and Philosophy», 2, 43-99.
- SOLÀ, J. (1987): *Qüestions controvertides de sintaxi catalana*, Barcelona, Edicions 62.
- STROIK, T. (1990a): *Adverbs as V-sisters*, «Linguistic Inquiry», 21, 654-661.
- (1990b): *NP Adverbs and Predication*, «Proceedings of the First Meeting of the Formal Linguistic Society of Midamerica», Madison, University of Wisconsin-Madison, 281-288.
- VENDLER, Z. (1967): *Linguistics in Philosophy*, New York, Ithaca.
- VLANCH, F. (1981): *La sémantique du temps et de l'aspect en anglais*, «Langages», 64, 65-80.
- ZAGONA, K. (1988): *Verb Phrase Syntax*, Dordrecht, Kluwer Academic Publishers.